

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто особливості формування стратегічних цілей розвитку регіону. Доведено пріоритетність розвитку людського капіталу в регіоні як основи підвищення конкурентоспроможності.

The article discusses the features of the strategic objectives of the region. Of priorities and development of human capital as the basis regional competitiveness.

Ключові слова: стратегічне управління, стратегічне планування, місія, цілі, регіональний розвиток, регіон, державна політика.

Key words: strategic management, strategic planning, mission, objectives, regional development, region, state policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ І ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Провідна організуюча роль у процесі становлення стратегічного регіонального управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень належить регіональним органам державної влади та управління, на рівні яких виникає потреба і з'являється об'єктивна можливість забезпечення стабільного і сталого розвитку муніципальних утворень. Регіональні органи державної влади виступають суб'єктами стратегічного регіонального управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень, які реалізують процес управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень на регіональному рівні управління, володіють засобами влади і управління (організації, координації, регулювання, контролю тощо), визначають цілі та способи їх досягнення. В якості об'єкта стратегічного регіо-

нального управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень у даному випадку виступає управлінська діяльність органів місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення стійкого і збалансованого соціально-економічного розвитку муніципальних утворень, розташованих на території регіону.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тенденції структурних зрушень і трансформаційних процесів у регіональних господарських системах досліджувались у працях В.Є. Реутова, З.С. Варналія, А.І. Мокія, О.Ф. Новикової, В.І. Чужикова, Н.М. Жилиєвої, М.П. Горина та ін.

ФОРМУВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Мета нашого дослідження полягає в формуванні стратегічних цілей розвитку регіонів, доведення пріоритетності розвитку людського капіталу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стратегічне планування регіонального розвитку в
2012 року: історія та сучасність 24/2012

Україні було запроваджено Законом “Про стимулювання розвитку регіонів” від 8.09.2005 р. № 2850-IV. З цієї метою розроблено Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2015 р., у якій були визначені ключові проблеми розвитку регіонів: 1) низька інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна активність; 2) нерозвинена виробнича та соціальна інфраструктура; 3) зростання регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів; 4) слабкі міжрегіональні зв'язки; 5) нераціональне використання людського потенціалу.

Надумку вчених Національного інституту стратегічних досліджень, основними проблемами розроблення стратегій розвитку регіонів є такі: недоліки процесів стратегічного планування розвитку регіонів; наявність конфліктів між обласними державними адміністраціями, обласними радами та групами впливу на рівні регіону; інертність центральних органів виконавчої влади щодо підготовки та укладання угод, тривалість процедур їх розроблення й укладання; залежність цих процедур від політичної кон'юнктури; пріоритет щодо укладання угод для регіонів з високим та середнім рівнем розвитку; переважне спрямування укладених угод на вирішення проблем у сфері житлово-комунального господарства; різна структура джерел фінансування укладених угод [1].

Методичну основу стратегічного управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень повинна становити чітка і ясна формула регіональної політики, що враховує сучасні науково обгрунтовані і загально визнані в світовому та державному масштабі пріоритетні напрями розвитку територій, відповідно до якої регіональні органи державної влади та органи місцевого самоврядування зможуть вибудувати і координувати свою управлінську діяльність, націлену на досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку муніципальних утворень. Концептуальні основи стратегічного регіонального управління розвитку муніципальних утворень нерозривно пов'язані з формуванням умов для забезпечення гідного рівня та якості життя населення, що проживає на території муніципальних утворень. Саме принцип сталого підвищення соціального благополуччя населення слід розглядати як основоположний, вихідний для всіх соціально-економічних перетворень в муніципальних утвореннях України [3].

Місія стратегічного регіонального управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень — це чітке уявлення бажаного стану муніципальних утворень, досягнення якого має здійснюватися в результаті стратегічного управління розвитком муніципальних утворень. Місія визначає цільові пріоритети та орієнтири управлінського впливу суб'єктів управління на об'єкт управління і додає діям суб'єктів управління розвитком муніципальних утворень осмисленість і цілеспрямованість, дозволяючи їм чітко уявляти й усвідомлювати не тільки те, що вони повинні робити в рамках стратегічного регіонального управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень, а й для чого вони здійснюють ці дії. Місія є основою для формування системи стратегічних цілей регіонального управління розвитком муніципальних

утворень. Виділення стратегічних цілей дозволяє зосередити увагу суб'єктів управління на найважливіших напрямках соціально-економічного розвитку муніципальних утворень і забезпечити концентрацію обмежених фінансових, матеріальних, людських та інших ресурсів на реалізації основних пріоритетів перспективного розвитку муніципальних утворень [5].

Головна мета регіонального управління розвитком муніципальних утворень в основі своїй соціальна, але для її досягнення необхідно достатнє економічне забезпечення. Спектр фінансово-економічних засобів (ресурсів, методів, механізмів) досягнення соціальних цілей муніципального розвитку досить широкий і різноманітний, проте для вирішення соціальних проблем тільки розвитку економічної бази і збільшення фінансових ресурсів недостатньо. Також слід забезпечити підвищення зацікавленості регіональних і муніципальних органів влади в підвищенні ефективності та результативності управління територіальним розвитком. Відповідно, головними цілями стратегічного регіонального управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень, досягнення яких дозволить забезпечити виконання означеної місії, є:

- розвиток людського капіталу та забезпечення соціального благополуччя населення муніципальних утворень;
- забезпечення якісного економічного розвитку муніципальних утворень;
- підвищення якості регіонального та муніципального управління.

Виділення даних стратегічних цілей є відображенням цілей різних суб'єктів управління розвитком муніципальних утворень, зацікавлених у досягненні бажаних результатів, які відповідають розумінню мети.

Людський капітал, під яким розуміється втілений у людині запас здібностей, знань, навичок і мотивацій, є найважливішим фактором сучасного економічного зростання і одним з головних джерел примноження національного багатства. Завдяки теорії людського капіталу, що вивчає процес якісного вдосконалення людських ресурсів, організаційні, фінансові та інші вкладення в людський розвиток у вигляді витрат на освіту та підвищення кваліфікації робочої сили, на збереження та відновлення здоров'я, на залучення якісних трудових ресурсів, розглядаються як найважливіший вид інвестицій. Створення умов для успішного розвитку людських ресурсів, формування сприятливого середовища для проживання та розширеного відтворення населення є необхідною передумовою для активізації процесів поліпшення якості життя, підвищення конкурентоспроможності економіки муніципальних утворень і переходу до стійкого економічного розвитку. У забезпеченні реалізації даної мети зацікавлені як органи місцевого самоврядування муніципальних утворень, так і регіональні органи державної влади, які розглядають нарощування кваліфікованого трудового потенціалу як основний компонент інтенсивного розвитку території [2].

Забезпечення якісного економічного розвитку реалізується, насамперед, через підвищення конкурентоспроможності муніципальних утворень, під якою розуміється здатність на рівних умовах конкуру-

вати на внутрішньому і світовому ринках за залучення на територію потоків капіталів, інновацій, технологій і людських ресурсів. Забезпечення якісного економічного розвитку має сприяти формуванню економіки нового типу, яка буде володіти потенціалом довгострокового стійкого зростання і дозволить вирішити завдання підвищення рівня і якості життя населення муніципального утворення. Органи влади та управління регіону і муніципальних утворень безпосередньо зацікавлені в економічному розвитку території, що забезпечує стабільне зростання бюджетних доходів, необхідних для повноцінного виконання власних повноважень і зобов'язань. У розширенні економічного потенціалу території зацікавлене і населення муніципальних утворень, яке отримує в результаті додаткові можливості підвищення рівня життя, забезпечення зайнятості, задоволення соціальних потреб. Підвищення якості державного та муніципального управління територіальним розвитком передбачає забезпечення узгоджених і скоординованих управлінських впливів на процеси соціально-економічного розвитку територій, створення стимулів для впровадження сучасних інструментів та механізмів державного та муніципального управління (стратегічного управління і планування, програмно-цільових методів управління, бюджетування, орієнтованого на результат і інших), стимулювання місцевих стратегічних ініціатив, спрямованих на соціально-економічний розвиток муніципальних утворень. У реалізації даної мети зацікавлене як населення муніципальних утворень, що очікує більш ефективного і результативного вирішення поточних соціально-економічних проблем поліпшення якості життя, так і регіональні органи державної влади та органи місцевого самоврядування, на які покладено обов'язки по забезпеченню територіального розвитку [4].

Дані стратегічні цілі взаємопов'язані і взаємозумовлені, що свідчить про необхідність забезпечення комплексного і збалансованого підходу до управління соціально-економічним розвитком муніципальних утворень.

Так, відтворення людського капіталу муніципальних утворень відбувається в основному за рахунок функціонування бюджетної інфраструктури (галузі і сфери життєзабезпечення населення: освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, житлово-комунальне господарство, забезпечення безпеки тощо) і економічного зростання, що забезпечує збільшення матеріального добробуту населення. У свою чергу, реалізація обох цих цілей в умовах сучасної України у вирішальній мірі залежить від ефективної управлінської діяльності регіональних і муніципальних органів влади, яка виражається, зокрема, в управлінні регіональними та муніципальними фінансами.

Підвищення ефективності та результативності державного та муніципального управління через забезпечення зростання якості надання бюджетних послуг у життєзабезпечення і створення оптимальних умов для життєдіяльності населення муніципальних утворень призводить до підвищення якості людського капіталу — люди стають більш освіченими і здоровими, живуть в більш безпечному суспільстві і в більш сприятливих для проживання умовах. За рахунок зростання якості людського капіталу створюються умови для

зростання економіки, тому що більш освічені, здорові та кваліфіковані люди характеризуються більш високим рівнем продуктивності праці і економічної активності і володіють більш високим потенціалом створення доданої вартості. З іншого боку, підвищення результативності управлінської діяльності регіональних і муніципальних органів влади впливає на рівень економічного розвитку муніципальних утворень, на ефективність надання бюджетних послуг у життєзабезпечення і безпосередньо сприяє створенню умов для зростання людського капіталу (створюються робочі місця, працівники підвищують рівень своєї кваліфікації, реалізуються соціальні, програми підприємств, зростання економіки і матеріального добробуту населення дозволяє збільшувати обсяг і якість послуг не бюджетної соціальної інфраструктури — освіти, охорони здоров'я, благоустрою середовища проживання тощо).

ВИСНОВКИ

В результаті, зростання людського капіталу та економіки призводить до підвищення рівня та якості життя, що сприяє зростанню довіри до органів влади і управління, що створює сприятливі умови і можливості для розвитку населення і бізнесу і забезпечує ефективний розвиток соціуму, гідне життя і добробут населення. Підвищення якості життя, зростання рівня матеріального добробуту та професійної кваліфікації населення сприяє підвищенню конкурентоспроможності муніципального утворення, адже інвесторам створюються більш вигідні і сприятливі умови для інвестиційних вкладень, а територія, більш комфортна для проживання та життєдіяльності людей, залучає й утримує кваліфіковані кадри [22].

Література:

1. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Збірник матеріалів “круглого столу” / за ред. С.О. Білої. — К.: НІСД, 2011. — 88 с.
2. Гальчинський А. С. Стратегія економічного та соціального розвитку України (2004—2015 рр.) “Шляхом європейської інтеграції” / А. С. Гальчинський, В.М. Геєць В.М. — К.: УВД Держкомстату України, 2004. — 282 с.
3. Підгірний В.В. Особливості стратегічного управління соціально-економічною трансформацією: місце й роль регіонального напрямку / В.В. Підгірний // Держава та регіони. — 2010. — № 2. — С. 151—159.
4. Жилияєва Н.М. Перспективи підвищення конкурентоспроможності економіки України: галузеві і регіональні пріоритети / Н.М. Жилияєва // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — №4. — С. 51—59.
5. Варналій З.С. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: [монографія] / З.С. Варналій, А.І. Мокій, О.Ф. Новікова; за ред. З.С. Варналія. — К.: Знання України, 2005. — 498 с.

Стаття надійшла до редакції 24.08.2012 р.